THE DAILY HEBREW JOURNAL

H WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

251-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

SUBSCRIPTION RATES: $5 00 PER YEAR
SINGLE COPY 2c.

Entered as Second Class Mail Matter at G P.O Toronto, Ontario January 22nd, 1914

דער יום טוב פון פריעדען

דער יום טוב צור עהרע פון דעם ״פריגין פון פריעדען״, ווערט היינט אין אלע קריסטליכע לענדער געפייערט. אין דאך וואס פאר א גרויסער ליגען דאס איז שוין דאס פטרטע יאהר. אין צום פערטען מאהל ווערט דאס זוינאכטס־ליעד פון פריעדען און גליק געזונגען אונטער דער בעגלייטונג פון קאנאנען און די פערשיעדענע מאשינען פון דער ארטילרעיע.

״פריעדען״. דאס איז די הויפט תפלה פון דיעזע מענשען היינטיגן טאג. אין דאך שטעהט יעדער איינער גרייט צו דערשיסען דעם צווייטען, אין הויבט איינער אויף זיין שטימע ווענען פריעדען. בעטראכט מען איהם פאר א פערריעטהער. אין מען זוכט איהם אויסצומיידען, פאר דעם איינציגען חטא. וואס ער זויל פריעדען מאכען מעהר ווי א בלויזיג תפלה.

פיער יאהר קריעג. אין לויט אלע וואהרשיינליכקייטען, וועלען מיר שיין קיין פינפטען יאהר מלחמה ניט האבען. זויל דאס וואס עס קומט איינענטליך יעצט פאר, זענען שוין די גסיסה־טענער פון דער מלחמה, אין דער טאג איז שוין ניט ווייט. ווען דער מענש וועט צוריק צו זיין בעוואוסטזיין קומען. אין דאן וועט ער ניט נור די גרויסע נארישקייט פון מלחמה איינזעהן, נאר ער וועט איך איבערצייגט ווערען אין דעם באנ־קראט פון פיעלע זאכען, צווישען וועלכע עס וועט איך מוזען זיין זיין בע־קרעפטיגונג צום קריסטענטהום, וועלכע פרעדיגט פרייזען, אין וועלכע איז פאר די לעצטע פיער יאהר אזוי ווייט פון פריעדען געווען.

* * *

צו ווייט זענען מיר פון רוסלאנד. מען זאל קענען יעצט גענוי אור־טהיילען וועגען דעם לאנד. אבער דאך זיי ווייט מיר זאלען ניט זיין פון דארטען, זענען מיר די געקומענע פון רוסלאנד אבער דאך אלעס אין דער לאנג צו קענען גיכער אורטהיילען וועגען רוסלאנד, זיי עס טהון עס די נייעס צישטעלער, — די קארעספאנדענטען פון די צייטונגס־אגענטורען, וועלכע זוכען מיט זייערע בעריכטען בלויז ארויסצושטעלען די יעצטיגע רוסלאנד אין דער טונקעלער זייט.

מען דארף דאך זיין מעהר ווי דום, אום צו קענען גלויבען אין דעם וואס די נייעס־אגענטורען ציטראנען איבער דער וועלט די ידיעה, אז די באלשעוויקעס ווילען צוריק ארויפזעצען א צאר אויפ׳ טראהן, אדער אז די באלשעוויקעס ווילען פערקויפען רוסלאנד צו דייטשלאנד.

מען דארף ניט זיין קיין אנהענגער פון די רוסישע באלשעוויקעס. אבער דאך מוז געזאגט ווערען, אז די בעציהונגען צו דיעזער פארטיי מו־זען זיין גאנץ אנדערע ווי זיי זענען געווען אין אנפאנג. זויל זייערע האנדלונגען פאר דער צייט האבען איבערצייגט פיעלעס פון די טעות׳ן, וואס זענען געמאכט געווארען אין דער אבשאצונג וועגען זיי, בעזונדערס וואס עס איז שויך וועגען פריעדען.

אין ברעסט־ליטאווסק קומען יעצט פאר די פערהאנדלונגען פון די רוסישע פארשטעהער און פערטרעטער פון די צענטראלע מעכטע, ביי וועלכען די רוסישע פארשטעהער האבען ארויסגעשטעלט א פריעדענס־פראגראם, וואס קען ערמעגליכען אלגעמיינעס פריעדען. צו פריה איז נאך צו אורטהיילען וועגען די רעזולטאטען פון דיעזע פערהאנדלונגען אבער איינס איז זיכער, אז פאר דעם פריעדען וועלען זיי פיעל מעהר אויפ טהון ווי עס טהון אויף דער ״גוט פון פריעדען״, מיט זיינע פערשיע־דענע פאפסטליכע און אנדערע ״מעסעדזשעס״ פאר שלום.

פריהער אדער שפעטער וועלען מיר דאך מוזען האבען פריעדען, אבער דאן וועט די מענשהייט זיך מוזען א נייעס פריעדענס יום טוב בעשא־פען, זויל דער יעצטיגער יום טוב פון פריעדען, האט געפרעדיגט פריע־דען מיט׳ן ביקס און האנד און מיט דער בעוואפענטער אייזערנער פיסט, און דאס קען קיינמאהל ניט ברענגען קיין אמת׳ן פריעדען.

א נייער מענש וועט ארויסוואקסען פון דער יעצטיגער בלוט־באד, און דיעזער נייער מענש וועט זיך איך מוזען נייע יום טובים בעשאפען, זויל פונקט ווי דאס אלטע לעבען איז באנקראט, אזוי האבען איך באנ־קראטירט די יום טובים, און בעזונדערס דער יום טוב פון פריעדען, וועל־כער ווערט היינט פון דער קריסטליכער וועלט געפייערט.

שטיצט דעם לאס אנדזשעלאס׳ער סאניטאריום

מיט א צייט צוריק איז אונז אויסגעקומען צו אפעלירען נאך שטיצע פאר דעם דענטער סאניטאריום, אין אונזער אויפרוף האט געפונען א וואה־רומען אבקלאנג, און מיר ווילען האפען אז דאס זעלבע וועט זיין דער פאל מיט אונזער יעצטיגען אויפרוף וועגען דעם לאס אנזשעלאסער סאניטאר־יום פאר שווינדזוכטיגע.

דער בעטרעפענדער סאניטאריום ווערט אויסגעהאלטען אין איז געגרינדעט פון ארבייטער סענטען, אין איז א דעמאקראטישע אינסטיטו־ציע הערך און הערך, אין ער פערדיענט דארום די מאסען־שטיצע, זייענ־דיג א מאסען אינסטיטוציע.

אין טאראנטא ווערען יעצט דורכגעפיהרט זאמלונגען פאר דעם סאניטאריום, אין מיר ווילען האפען, אז די אידישע מאסען וועלען דיעזער אינסטיטוציע געבען די נויטיגע פערדיענטע שטיצע.

די מלחמה און דאס קריסטענטהום

פון מאריס געלמאן

שוין באלד צוויי טויזענד יאהר און מען פרעדיגט פאר דער וועלט די קריסט־ליכע לעהרע, די לעהרע וועלכע מען שטעלט אונז פאר אין די קירכען אלס די לעהרע פון פריעדען, ״פרייהייט און ברי־דערליכקייט. שוין באלד צוויי טויזענד יאהר און מען דערצעהלט אונז אז די קריסטען פאלגען נאך דעם ״פרינץ פון פריעדען״ יעזוס קריסטוס, אבער קיין מאל האט זיך אזוי קלאר ניט ארויסגע־וויזען די היפאקריטסטווא פון דער קריסט ליכער וועלט אין איהר לעהרע ווי אין דער יעצטיגער מלחמה.

מיט מעהר ווי דריי יאהר צוריק ווען די מלחמה מיט אלע איהרע שרעקען און גרויליטהאטען האט זיך אנגעפאנגען האט מען נעקענט רעכענען אז באלד און די גאנ־צע קריסטליכע וועלט ווי איין מאן וועט אויפשטעהן און וועט ארויס אין דער עפענטליכקייט און וועט פערדאמען די הערשער וועלכע זענען שולדיג אין דער שוידערליכער בלוט באד. מען האט נעקענט ערוואר־טען, אז פון אלע קריס־טליכע קירכען וועט זיך הערען דער וועלט־רוף פאר פריעדען אום אויסצופאלגען די לעהרע פון יעזוס קריסטוס, אבער וואס האבען מיר געזעהען אין דער ווירקליכ־קייט ? !

גלייך ווי די מלחמה האט אויסגע־בראכען, אין אויגוסט 1914, האט די גאנצע קריסטליכע וועלט געביטען איהר געשטאלט. אין א גאנץ קורצע צייט האב־בען די זעלבע וועלכע האבען מיט א ווייל פריהער געפרעדיגט „אז מלחמה איז אין זענענזאין צו די לעהרען פון דעם „פרינץ פון פריעדען״, אז די קריסטליכע רעלי־גיאן איז די רעליגיאן פון ליעבע, מענש־ליכקייט און ברידערליכקייט״, אז די זעלבע האבען פלוצלונג אנגעהויבען צו פרעדיגען — און פרעדיגען גאך היינט צו טאג — דאס גאט איז דער האר פון מלחמה, דאס די יעצטיגע מלחמה איז א קריסטליכע מלחמה וועלכע איז ארגאני־זירט געווארען און ווערט געפיהרט פון דעם גאט וועלכען זיי דיענען.

ווען די קריסטען האבען פאר דער יעצטיגער מלחמה ערקלערט אז זייער רעליגיאן איז א רעליגיאן פון מענשען־ליעבע און ברידערליכקייט און, דאס זיי זיינען בענען בלוט פערגיסונג, האבען זיי עפענטליך פאר דער גאנצער וועלט ערק־לערט א חיסטאריש לי־גען: זייל קריסטענטהום איז אויפ־געהאדעוועט געווארען, געשפייזט גע־וואהרן, ערציהונג געווארען און פערש־פרייט געווארען דורך מלחמות אין בלוט פערגיסונג. בלויז אין די ערשטע דריי הונדערט יאהר פון קריסטענטהום, ווען זייער צאהל איז געווען קליין און איז טעהן סטענס בעשטאנען פון פרויען, קינדער און שקלאפען, האבען זיי ווירקליך גע־פרעדיגט א רעליגיאן פון פריעדען, ווארום וואס האבען זיי דאן געקענט אנדערש טהון? אבער דאס האט זיך אין גאנצען געגענדערט אין אנפאנג פון דעם פערטען יאהרהונדערט ווען דער רוימישער קייזער קאנסטאנטין האט זיי גענומען אונטער זיין שוץ און איז אליין אויך געווארען א קריסט.

די קריסטליכע היסטאריקער דער־צעהלען אונז דאס ווען דיעזער קאנסטאנ־טין האט בעשלאסען צו בעפרייען די רוי־כער פון מאקסענטוס׳ן האט ער א לאנגע צייט ניט געקענט בעשליסען צו וועלכען גאט ער זאל זיך ווענדען נאך הילף. די רו׳מישע געטער האבען איהם ענטוויסט, זיי האבען ניט געטהאן פאר איהם וואס ער האט ערוואר־טען אין דערפאר האבען זיי פערלארען דעם חן אין זיינע אויגען. נאר איין מאל האט ער געזעהן א וואונדערליכע ערשיינונג, אין א שעהנעם אוועגד, וועל־די זון האט געהאלטען ביים פארגעהן האט ער געזעהן אויפ׳ן הימעל א שטיק ליכט אין דער פארמע פון א צלם און אויף דעם צלם זענען געווען אויפגעשריבען די פאל־גענדע ווערטער: „מיט דיעזען צייכען וועסטו זיעגען״. .. אט דאס איז געווען גענוג פאר איהם צו בעשטימען וועלכע רע־ליגיאן ער זאל אנגעהמען, און מיט דעם צלם אין האנט האט ער אנגעפאנגען צו צושטערען און פערינכטען זיינע פיינט, און ווען ער האט זיין ארבייט געענדיגט האט ער געדאנקט און געלויבט גאט וועל־כער האט איהם אזוי גוט ארויסגעהאלפען. פון דאן אן איז ער געווארען דער בעשי־צער און נאכפאלגער פון די קריסטען, האט אויסגעבויט פיעלע רייכע קלויסטערס איי־בער׳ן גאנצען לאנד און האט מיט א שווער ער האנט אונטערדריקט די אלע וועלכע האבען ניט געגלויבט אין קריסטענטהום.

אט אזוי איז ענטשטאנען דאס אפי־ציעלע קריסטענטהום, די אלטע אידעא־לען פון ליעבע און ברידערליכקייט זיינען פערשוואונדען, און זייער פלאן האט פער נימען דער שווערד, וועלכער איז נאך קיין מאל ניט טרוקען געווארען פון דעם אומ־שולדיגען בלוט וועלכע זיי האבען פון דאן אן פערגאסען. פון דאן אן האט די קרים טליכע קירכע אפיציעל געבענשט דאס גע־וועהר, די ארמייען אין די קריעגשיפען וועלכע זיינען בענוצט געווארען אין די מלחמות. און עס איז ניט גאר לאנג אין דער פערגאנגענהייט ווען די פארשטעהער פון דער קריסטליכער קירכע פלעגען מיט־נעהמען אין אנפיהרען די מלחמות וואו טויי־זענדער אומשולדיגע פלעגען געהרגעט ווע־רען. יעדער מלחמה איב פון דער קירכע ערקלעהרט געווארען אלס א הייליגע מלחמה, פארגעסענדיג זיך אן דער ברו־דער־ליעבע וועלכע זיי פלעגען פרעדיגען. יא אין בא ערשטע דריי הונדערט יאהר האב־בען די קריסטען ווירקליך געפרעדיגט און אפטמאל דורכגעפיהרט זייער ברודער־ליעבע, אבער פאר די לעצטע זעכצעהן הונדערט יאהר האבען זיי געטראגען דעם שווערד און דעם צלם אין דער זעלבער האנט.

און יעצט זעהען מיר ווי די פרומע דייטשען געהען אין קירכע און בעטען זיי־ער גאט, אז ער זאל זיי שיקען א זיעג און זיי זאלען בעטעמפען די גאטלאזע פראנ־צויזען און ענגלענדער, און די פרומע ענג־לענדער געהען אין זייער קריסטליכער קירכע און בעטען זייער גאט, אז ער זאל זיי העלפען פערניכטען די זינדיגע דייט־שען וועלכע זיינען מאטעריאליסטען און ווילען אפווישען קריסטענטהום פון דער וועלט. און גאט וועט דאך מוזען פאלגען איינעם פון זיי און וועט העלפען אויס־הרגענען פרויען און קינדער און וועט זיי העלפען פערניכטען זייערע שונאים. און אט דאס וויל מען אונז איינריידען איז דער קריסטליכער גאט פון ליעבע און פרייען.

אין אלע קריסטליכע קלויסטערס דער־צעהלט מען אונז דאס די יעצטיגע מלחמה האט גאט געשיקט אום צו בעשטראפען די מענשהייט פיר איהרע זינד, אום צו ווייז־זען ווי גרויס און שטארק גאט איז.

אין דער יעצטיגער מלחמה ווערען טויזענדער לעבענס צושטערט און פער־ניכטעט, מיליאנען פערוואונדעטע ליי־גען אויף די שלאכט־פעלדער פערדארבט און צוטריקענט פון דורשט און האלב משוגע פון שמערץ, דענקענדיג די טויי־ערע, די ליעבע וועלכע זיי האבען איבער־געלאזען דארט ערגעץ ווייט אין דר היים צעהנדליגער טויזענדער טויטע וואלגערען זיך אויף די פעלדער אונטער דער הייץ, רע־גען און קעלט ניט ווערענדיג בעמערקט און בעשיצט פון קיינעם, טויזענדער פרויען און אומשולדיגע קינדער ווערען פערזונקען אין די טיפענישען פון ים, און די צרות, אנגסט און נויט פון די אלטע לייט, די אלמנות און יתומים, וועלכע בלייבען איבער אין דער היים צו קלאגען אויף זייער טרויעריגען שיקזאל וועלכער האט פון זיי אוועקגערויבט זייערע ליעב־סטע און טייערסטע, פערטראכט זיך אויף א ווייל וועגען דער לאנג פון די פרויען און קינדער אין בעלגיען, פראנקרייך, סערביען, פוילען און ארמעניען. ווען מען לעזט און מען דענקט איבער וועגען די צרות און נויט פון די מיליאנען אידען, וועלכע האבען קיין דיריעקטע אינטערע־סען אין דער מלחמה פעהלען אויס ווער־כער, וועלכע זאלען זיין שטארק גענוג צו באראקטעריזירען דעם קריסטליכען גאט, וועלכער ווי זיינע דיענער זאגען, איז שול־דיג אין דער יעצטיגער מלחמה.

און דא ציינט זיך ארויס דער כאנ־קראט פון קריסטענטהום, ווארום ווען זיי וואלטען ווירקליך געגלויבט אז אט די אלע גרויליטהאטען, צרות און פיין, אט די פארוואונדעטע, הערהרגעטע און דער־טרונקענע, אט די פערגוואלטיגטע פרויען און דערשטיקטע קינדער איז דער רעזול־טאט פון דער גוט געפלאנטער ארבייט פון זייער קריסטליכען גאט, דאן וואלטען זיי געדארפט ציטערען פאר שרעק פאר אזא „מאנסטער״, אזא אונ־ערבארעמליכע בריאה ביי וועמען דער טיי־פעל דארף זיך לערנען ווי צו זיין גרויזאם. ווארום דער טייפעל אין וועלכען מען האט אכאל געגלויבט האט נאר געפייניגט און געמאטערט די זינדיגע, און זייער גאט כאכט זאגאר ניט קיין אונטערשייד פון אונשולדיגע, רייגע און זינדיגע.

אין דעם דריקט זיך אויס די טראגע־דיע פון קריסטענטהום אדער קירכענטהום. זיי שיקען ארום טויזענדער מיסיאנערען אין דער גאנצער וועלט צו פרעדיגען א לעהרע אין, וועלכער זיי גלויבען אליין ניט, זיי דערצעהלען אונז וועגען א גאט פון וועלכען זיי אליין האלטען ניט. די יעצ־טיגע מלחמה האט זיי מעהר ווי אלע מאל ארויסגעשטעלט אין זייער ריכטיגען פארב און האט בעוויזען פאר דער גאנצער וועלט ווי גרונדלאז זייער רעליגיאן און גלויבען איז און אויף וואס פאר א פוילען באדען זייער קריסטליכע קירכע איז געבויט.

שלום יעקב אבראמאוויטש

(מענדעלי מוכר ספרים)

פון בעל מחשבות (דר. א. עליא שאוו*)

—3—

זיי, די אומות העלם, האלטען זעהר שטארק פון אידישע פיש און א אידישען וויץ. נעהמט אריין אין די הענד זייערע ווייצבלעטער און איהר וועט שטענדיג געפינען א ווערטעל, א חוזק׳ל. וואס איז בעשאפען געווארען אויס׳ן ווילגער שולהויף אדער אין א אידיש באר. קיין פאלק געדענקט ניט אזוי לאנג זיינע שעיה׳קע פייפערס, מאטקע חבד׳ס און הערשעלע טערעפ־פאלער׳ס ווי די כנסת ישראל. א וויץ, א גלייכווערטעל שפיעלט ביי אונז, אי־דען, א גרויסע ראליע. מיט א גלייכ־ווערטעל שטופט א איד אב א לאנגען תענית, און אז עס קומען זיך צונויף צוויי אידען, וועט דאס שוין ניט אוועק נעהן אהן א גלייכווערטעל.

פון וואנען האט זיך געגענען ביי אונז אט די דאזיגע מכה, וואס שטעהט אפילו ניט אין דער תוכחה ? צי איז דער ״אידען וויץ״ אויך אזא מין ״גלות בלימעל״, וואס האט זיך צוגעקלעפט צו אונז. ווי פארצייטען די עלע לאטע ? אדער צו האבען מיר דאס בירושה פון אונזערע אבות אבותינו ? דאכט זיך די לעצטע האבען זיך קיינמאל ניט גע־וויצעלט !.

דעם ריכטיגען טעם דערפון, פון וואנען דער איד איז געווארען אזא פקח בין איך ערשט דערגאנגענהייט בינן גרינד־ליכען שטודירען אבראמאוויטש׳עס ווערק. ער רעדט אפילו ניט אין ערגיץ דערפון, אבער דער, וועלכער האט גע־כאפט דעם טויפעגן גייסט פון זיינע ווערק, וועט שוין ממילא פערשטעהן. פאר וואס דער איד איז געווירען אזא וויצלינג, רחמנא לצלן.

ערשטענס, זעהען מיר ביי דער ערה אידען, וואס ס׳שילדערט אונז אבראמ־כאוויטש, ווי דער דלות פייפט אין אלע שפאלטען, די אידישע ארימקייט האט ביי איהם עפעס א וואונדערליך פנים, מען קען נאר ניט געפינען קיין משל הערצו. דאס איז ניט די אריסקייט פון די גרויסע אייראפעאישע שטעדט, מען קען זיי אויך ניט פערגלייכען מיט דער ארימקייט פון רוסישען פויער. די ארומע לייט אין די גרויסע שטעדט זיינען געוועהנליך געפאלענע ארבייטער מענשען. וואס די פאבריק האט זיי ארויסגעוואורפען ווי הובעל שפענער, פערלאזענע, שוואכע, שכורים, אבפאל פון דער געזעלשאפט, וועלכע שטארבט ניט לאזענדיג נאך זיך א דור. און די איבערגעבליבענע קראפט זייערע נוצען אויס שוויץ ווארשטאטען, בעלי הבתים פון בעהאלטענע טרפה׳נע עסקים׳לעך א. ד. ג. די אידישע ארימקייט הויבט ניט אז צו וויסען ווי א פאבריק זעהט אויס: זי לעבט אין די קליינע שטעדט לעך און אין ארימע קהלות, פרוכפערט זיך און מעהרט זיך און שטאמט אליין אב פון טאטעס און זיידעס, וועלכע זיי־נען אויך געווען ארימע לייט, די איי־גענע פינסטערע אביונים, דער רוסישער פויער אי ביי זיין ארימקייט פארט א בעל הבית אויף א שטיקעל ערד. אין זיין נויט איז ניט קיין אייביגע; מען פיהלט, אז פריהער אדער שפעטער מוז ער זיין מצב בעסערען. עס זארגט און איז פערארינטערעסירט אין דעם צו פערקלענערען די ארימקייט פון פויער. אידישע ארימקייט איז נאר אהן א תרופה. דער איד האט ניט קיין מיט־לען זיך ארויסצוהעלפען פון דער נויט. און כל זמן ער וועט לעבען אונטער פרעמדע פעלקער, איז ניטא קיין מיטעל צו זיין שרעקליכער ארימקייט. לעבען לעבט ער ווי א שטארט מענש אין שטעדטלעך און דערפער, וואו דאס לעבען האט איהם געדארפט הערנעהג־טערן צו דער ערד און צו דער נאטור. און הונגערען הונגערט ער ווי א פויער איז דארף, בשעת די פעלדער זיינען ניט גערארטען.

צווייטענס. האט די ערה אידען א וואונדערליכען עבר׳ זי טראגט זיך ארום מיט א צוויי טויזענד יעהריגיר געשיכטע. לעבט מיט דעם גייסט פון די זיידעס און נעהט אין די דרכים פון פארצייטיגע דורות. זי איז אבגעזונ־דערט פון דער ארומיגער וועלט, אינזעל אויפ׳ן גרויסען ים. און דאס, וואס ס׳נעהט פאר אין דעם לאנד. וואו זי וואוינט, דערגרייכט איהר ניט ביז צו די קגעכלעד, די מענשען פון דער ערה זיינען צונויפגעבונדען און אויפ־געקייטעלט מיט אנאנדער, און וויל איי־נער פון זיי אוועקגעהן, בלייבט איהם ניט אנדערס איבעריג, ווי זיך אריינצו־ווארפען, אין די כוואליעס פון ים, וואס וועלען איהם שוין אויף אייביג פער־טראגען פון דער אידישער וועלט.

דער צובונד צום טוידטען עבר, די ארימקייט און די אבגעזונדערטקייט פון דער לעבעדיגער וועלט האט זיי. פחד ניט אבצוטרעטען חלילה פון דעם ענגען שטיינעל. וואס ס׳האבען זיי אנ־געוויזען די קדמונים, און זאגען זיך אב אפילו פון אזעלכע תענוגים, וואס לויט דעם ריין נאר מעג מען זיך ערלויבען זיי בויען א צוים אויף א צוים, און בויען אלץ ענגערע שטיינען פאר די צא־פעלדיגע נשמה. זיי פערגראבען זייע־רע חושים און בענוצען זיי אזוי ווייט, ווי עס איז נויטיג אבצו׳פטר׳ען דאס שטיקעל חושד׳דיג לעבען, זיי האבען נור אן אויער אויף צו הערען דעם בעל קורא, א אויג אויף מניה צו זיין א מזוזה׳לע, א קול אויף צו שרייען, שמע ישראל״.

דערביי האט זיך די ערה אידען איז שולען און בתי מדרשים הערט ניט אידען א וואונדערליך אלטע קולטור. אויף צו הילכען דער קול פון דעם מתמיד. אין צענעפענע שאפען שטעהן צעהנדליגער אלטע גרויסע ספרים, מיט צוריסענע טאוולען און צוקנייטשטע פערשמירטע בלעטער, א גאנצע מחנה ספרים בעשטימען איטליכען טריט פון דער ערה אידען. ביי דער גמרא שארפט זי דעם קאפ. ביי די מוסר ספרים דער־ווארעמט זי דאס הארץ און די מדרשים נשמה מיט ליכטיגע חלומות.

גלייכצייטיג מיט די נזירות טראגט זיך ארום די ערה אידען מיט צוויי גע־דאנקען פון אן אייביגען לעבען. זי איז מאמין באמונה שלמה, אז זי, די ערה, איז טאקע דער צימעס פון דער וועלט, און אז דאס אידיש פאלק וועט קיינמאל ניט אונטערגעהן. זי האט א פעסטען גלויבען, אז נאכ׳ן טוידט קריגט זיך יע־דער איד א חלק לעולם הבא און צו תחית־המתים וועט ער אויפשטעהן צו אן אייביגען לעבען.

זיי פעראכטען, די תענוגים פון לע־בען און פערנעטערען דעם תנ״ך׳ אין וועלכען עס לעבט א פאלק, וואס האט פיינד נזירות און זוינט איז דאס לע־בען מיט אלע פינף חושים. זיי האל־טען זיך פאר אתה בחרתנו׳עס אז לעבען ערגער ווי די חינד. זיי גלויבען אין אן אייביגען לעבען נאכ׳ן טוידט, און זייערע אידעאלען סטייגען נור אזוי ווייט, אויף חתונה צו מאכען זיהן אזוי טעכטער, אנצוגרייטען א זעקלע ארץ־ישראל ערד און לייוועגד אויף תכליכים זיי חלומ׳ען פון אן אייביגען לעבען און זייערע דאגות הויבען זיך אז אז ענדי־גען זיך מיט דאגות פרנסה, מיט פאמי־ליען דאגות. ״דאס אייביגע פאלק״ ווייט, אז ער זאל קענען זיך בעשאפען אזעלכע מחיות, וואס קיין בעשעפענים פון אן אנדער פאלק קאן שוין דאס גאר מיט׳ן שכל ניט בענעהמען.

די ארימקייט, אבגעזונדערטקייט, די פעראכטונג צו די ריינע תענוגים פון לעבען, דער בטחון אויף אן אייבי־גען קיום פון דערשלאגענע אידיש פאלק און איטליכען אידעלע בעזונדער, די אונטערדריקטע חושים און דער שארף שפיציג מח׳ל אלע די דאזיגע סבות האב־בען בעשאפען א ערה אידען, וואס לעבט אין אייביגע מלחמות מיט זיך און איהרע געפיהלען. וואס איז זיך סותר אויף איטליכען טריט און וואס האט געוויזען דער וועלט א בילד פון א פאלק, וואס איז אינערליך און אויס־ווענינ׳ג א משונה׳ווילדע לאנישע סתירה אבער נאר איידער די וועלט האט דאס דערזעהן און פערשטאנען. האט דער איד מיט זיין שפיציג מוח׳ל דאס אליין אנגעהויבען צו פיהלען. און ווי באלד ער האט דאס דערשפירט זיינען איהם נור געבליבען צוויי וועגען ווי דאס ארויסצוגעבען. וואלטען נור געווען די חושים פרוש, וואלט ער ווי א פער־צוויי׳פעלטער מיט פערביסענע ליפען זיך גענומען אריינברייגען מעהר זין, מעהר שכל און זיין צומישטען לעבען. ער וואלט דורכגעבראכען דאס ענגע שטייגעל, ער וואלט זיך בעשאפען עפעס אן אידעאל, אויף לעבען אלס טויט צו איז אבראמאוויטש׳עס ערה אידען לעבט פון פערדערען פליקען און פון צור שטעלען כלי קודש פאר די גלוסקער שולען. שטארבט דריי מאל א טאג פאר הונגער און קוים וואס דערלעבט צו זעהן דורכפאהרען א פריץ, ביי וועמען מען וועט קענען פערדיענען א קערבעל.

(* פון בעל־מחשבות׳ געקליבענע שריפ טען. באנד 1.

פאגראמען אין רוסלאנד

פעטראגראד

פאגראמען זענען ווידער געווארען א נעיעהנליכע און אלטענליכע ערשיי־נונג אין גרויסען רוסלאנד.

די בעריכטען וואס קומען אהער פון די פראוויזיען שטעדט זענען זעהר טרויר־גרינג. איבעראל ציטערט מען פאר פאגר־יאמען, און אין פיעלע שטעדט האבען שוין זעהר בלוטיגע פאגראמען שטאטגע־פונדען. פיעל אידיעשע פערמעגען אין פערניכטעט געווארען און צעהנדליגער אידישע נפשות זיינען ערמארדעט גע־ווארען אדער פערוואונדעט געווארען.

אט איז א קורצער צעטעל פון דיא שטעדט וועלכע האבען אם מייסטען גע־ליטען פון די פאגראמען:

ראסלאוו: —

אין א פאגראם נענען אידען זענען גע־טייטעט געווארען 8 נפשות און צוואנציג זענען פערוואונדעט געווארען.

כמעט אלע אידישע קראמען זענען אויסגערויבט געווארען. הונדערטער און טויזענדער אידען זענען צופוס אט־לאפען קיין סמאלענסק.

בענעדערין: —

בעסאראביער גובערניע.

אין דיעזער שטאדט איז זייט דער רעוואלוציע שוין געווען ניט ווענינער אלס זיעבעצעהן פאגראמען. דאס איז א גרויסער רעקארד אפילו פאר רוסלאנד. אין דער נאנצער געשיכטע איז ניט א פאגראם געווען א שטארט וועלכע זאל אין אזא קורצער צייט האבען אזא גרויסע צאהל פון פאגראמען. דער לעצטער פאגראם איז אבער אויף א רעקארד. ער האט גע־דויערט נאנצע פינף טעג און נעכט. מען האט געדויבט און געשלאגען און מען קען זאגען אז בכמעט דאס נאנצע פערמעגען, וואס די בענדערער אידען פערמאגען און האבען עס אין בענדערער גובא איז איצט פאלשטענדיג פערניכטעט געווארען.

טאמבאָוו: —

דער היגער פאגראם איז געווען גע־ווענדעט געגען די הייזער און קראמען פון די אידיישע מלחמה קרבנות. אלץ איז אויסגערויבט אדער פערניכטעט געווא־רען. דימיליץ האט אלעס צוגעזעהען און געשוויגען. ערשט שפעטער אז די פאגראמשציעקס האבען זיך געווארען, וועג דען צו די קריסטליכע קראמען האט זיך די מיליץ אריינגעמישט און האט דעם פאגראם אבגעשטעלט.

די שווארצע מאכט

דאס איז דער נאמען פון דעם ראמאן. וועלכער וועט זיך די טעג אנהויבען דרוקען אין ״אידישען זשורנאל״.

די אידען זענען ניט געווען די איינציגע וועלכע האבען געליטען פון דער פינסטערער מיטעלאלטערליכער מאכט — די אינקווזיציע גאנצע מלוכות זענען געשיקט געווארען פון דיעזער פינסטערער באנדע. וועלכע האט פער אורזאכט גירוש שפאניען.

וועגען איינער אזא רעפובליק, די רעפובליק פון ווענעדיג. ווערט דער־צעהלט אין אונזער נייעס ראמאן. איהרע לוידען און פריידען. פערבונדען מיט די פריידען און לוידען פון איהרע איינוואוינער.

אינטערעסאנט בעלעהרענד און שפאנענד דאס איז אונזער נייער ראמאן. און ער וועט זיך אנהויבען דרוקען די טעג אין אידישען זשורנאל.